

Transmusic Comp.

Michal Murín

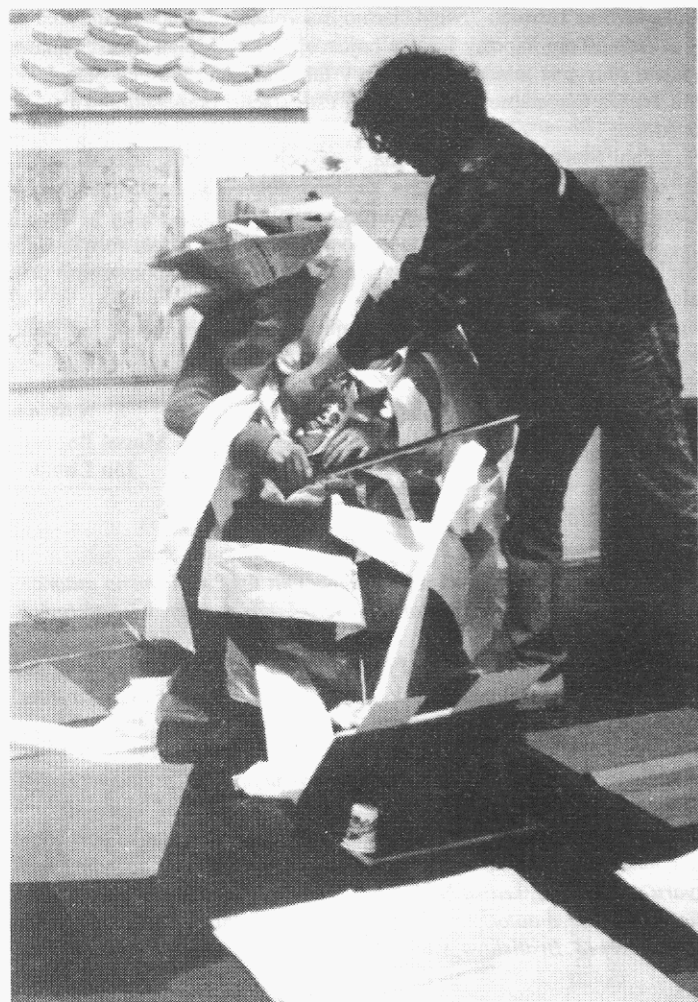
Prvý verejný koncert bratislavského umeleckého súboru Transmusic comp. je datovaný dňom 15. X. 1989, kedy vystúpil na Prvej verniáži prvého nezávislého výtvarného združenia Gerulata v Bratislave. Odvtedy, za pomerne krátku dobu, uskutočnil množstvo samostatných koncertov doma i v zahraničí, zúčastnil sa niekoľkých festivalov a vošiel do povedomia verejnosti ako reprezentant inej kultúry, ako etablovaná alternatíva, pre slabšie povahy ako etablovaný underground.

Na adresu Transmusic comp. svojho času Chajál Vresch okrem iného povedal: ...je postmodernistické odľahčenie vážnosti rozdávajúcce INĚ šfavy a INĚ bonbóny nenásytým a zmäteným defom skotnateného a degenerovaného meštiacko-snobskeho intelektualizmu.

Čo všetko Transmusic comp. je, čo obsahuje, čo do neho vchádza, o čom rozpráva a ako...? To sú otázky, na ktoré by mali odpovedať nasledujúce stručné informácie.

Hlavným inštrumentárom je zbierka asi 500 druhov home made (na kolene urobených) hudobných inštrumentov muzikológa Milana Adamčiaka. Tieto nástroje sú zostrojené z bežne dostupných predmetov obklopujúcich našu každodennú realitu. Spomeniem detské hračky, hokejky, kuchynské nádoby, kvetináče, plechovky, vešiaky či zásvuky z písacieho stola, ktoré domáci kutil pomocou silonu, ocelového lanka, skrutiiek, gumených a kovových prúžkov, prípadne lepidla, upravuje do netradičnej podoby nových akustických nástrojov. Ďalšou časťou inštrumentára sú ready made nástroje, napríklad krájač na vajička ako strunový nástroj, písací a šijací stroj, lopaty a motyky

■ Idea pre hudobníka (Milan Adamčiak) a okolie (Zbyněk Prokop)

Súhra
intuitívne regulovaných
náhod

ako bicie, stoličky upravené na stunové a bicie nástroje a podobne.

Ďalšími nástrojmi, používanými v koncertoch, sú klavír, violončelo, husle, akordeóny, flauty, citary, elektrické aj akustické gitary, syntetizátory, organové píšťaly, rádiá, magnetofóny, gramofóny, telové generátory zvukov a mnoho ďalších, nevynímajúc ani ich vzájomné kombinácie, napríklad flauta ako husle, violončelo ako klavír alebo akordeón ako flauta.

Teleso svoje predstavenia koncipuje dvoma základnými spôsobmi. Pri prvom spôsobe sa skladby prevádzajú samostatne, tak ako boli pôvodne pripravené. Pri druhom spôsobe tzv. simultánnom, zaznievajú skladby v jednom bloku, ktorý trvá až hodinu. Za tento čas odznejú a uskutočnia sa niekedy aj dve desiatky mikroskladieb, mikroakcií, ktoré sú často schopné existovať aj osamote. Tento spôsob simultánného a navzájom sa prelínajúceho znenia niekoľkých skladieb, akcií a hudobno-divadelných kusov vznikol spontánne a súbor si ho obľúbil, pretože vytvára väčší hudobno-dramatický projekt s výtvarnými prvkami, ktorý umožňuje plnšie sústredenia a vznik kompaktnejšej zvukovo-vizuálnej hmoty. Vzhľadom na skutočnosť, že sa jedná o umelcov s dlhoročnou praxou z vystupovania, súbor dokáže pochopiť psychiku diváka, a tak intuitívne vedie čiaru dynamiky cestou, ktorá ho neuspí a neznuďí, ale naopak, ktorá ho udrží v strehu, nútí ho sledovať a počúvať, pretože neustále dochádza k sledu zmien a vždy prichádza nový prvok. Je to, ako keď sa pozeráte do ohňa, do tečúcej vody alebo na mraky na oblohe. Stále sa pozeráte, stále počúvate a vydržíte to robiť dlho, pretože ste tým fascinovaní. Súbor je toho názoru, že permanentné ticho, pomalosť, nekonečná monotónnosť a nuda je už prepychom a nie je na mieste.

Na rozdiel od hudobných divadiel kagelovského typu Transmusic comp. upúšťa od partitúr, aj keď nie úplne, pretože ak sa z nich nehrá priamo na javisku, každý sa s nimi oboznámi aspoň verbálne. Častokrát je najnosnejšou partitúrou pocit, diskusia, ozrejmienie myšlienky, verbálny popis akcie, ktorá sa určite na predstavení uskutoční, ale ani sám autor nevie kedy. Z rozhovoru si každý odnáša v sebe informáciu pretavenú do predstavy, pričom každý dúfa, že do tej istej akcie majú jeho kolegovia. Niekedy je to však omyl a náhoda, ktorá vzniká z nepochopenia (pochopenia), je tým géniom, ktorý prebúda improvizáciu a intuíciu a ktorý nadiktuje hráčom ďalšie pokračovanie, ďalší sled udalostí a ďalší tok hudby. Chvíľu znejúca bohatá štrukturovanosť v statike sa v dramatickom vyvrcholení mení na dynamický tok magmy. Akoby členovia súboru, plní energie, na javisku tvorili a formovali ducha - žijúcu bytosť večera, ktorý si po koncerte žije svoj život v divákovi, na médiu (video, fotografia), na stránkach novin aj v čitateľovi-nedivákovi. Tento duch, možno vždy iný, objaví, keď sa v hráčoch nahromadí odstatok energie na jeho oživenie. Hudba súboru sa nesústreďuje do seba, do svojho streda, do akejsi strnulej podoby, ale smeruje mimo rámec, je v pohybe a práve táto poloha predstavenia (show) nachádza u diváka-poslucháča odozvu.

Súbor používa hudobné nástroje, ktoré často s hudbou nemajú nič spoločné. Sú to veci bežnej potreby a do veľkej miery aj zvukové hračky. A tu sa ponúka isté vysvetlenie. Hudbu-zvuk človek vníma od narodenia a počúva ju dovtedy, dokiaľ ho upútava, dokiaľ mu prináša radosť a uspokojenia, dokiaľ je schopný sústrediť sa na ňu. Prečo by tie prvé zvuky, sprevádzajúce jeho poznávanie sveta, nemohol počuť opäť. A prečo by človek dneška nemohol počúvať hudbu detstva ľudstva, prečo by sa nezamyslel na chvíľu nad tým, ako vznikala hudba, tá dávná, najdávnnejšia. Nevznikla z vnútra človeka, z dotyku s prírodou, z komunikácie človeka a prírody? Nenašli ju prvotní hľadači zvukov, ktorí postupne objavovali zvuk pri dotyku dvoch predmetov, pri manipulácii s bežnými vecami? Všetky tie manipulácie z prírodného pudu, z nutnosti niečo činiť, tvoriť, z chcenia byť v pohybe "neskomponovali" nakoniec do šamanskej hudobnej divadelnosti? Nevznikla tá improvizácia, intuícia, tá prírodnosť, ktorá sa dnes, neviem prečo, nazýva invenčnosťou, práve vtedy? Prečo sa Európan obracia k mimoeurópskym kultúram? Nie je náhodou vyčer-

■ Home made (na kolene robený) borofón Milana Adamčiak obsluhuje Peter Horváth. V pozadí Peter Prokop a Martin Burlas.

paný? Nevbehol so svojou logikou do slepej uličky? Zmyslupnosť asi netreba hľadať v exaktnosti, ktorá človeka núti zmieriť sa s obmedzením a z toho vyplývajúcim zaťažením.

Na predstaveniach sa používajú predpripravené skladby, ktoré znejú ako podklad, doprovod a niekedy sú aj dominantné. Často sa používa ako podklad aj nahrávka predchádzajúceho koncertu, takže improvizácie hudobníkov môžu charakter skladby výrazne zmeniť. Prítomné zvukové objekty nie sú len obyčajným zvukobudičom, ale okrem výtvarného efektu sú aj predmetom gestickej manipulácie a v kontexte s divadelnou mikroakciou sú aj rekvizitou, čím sa ich primárny význam rozširuje do viacrozmera.

Projekty zahŕňajú aj také aktivity, akými sú recitácia experimentálnej a akustickej poézie, konceptualistické projekty, akusticko-akčná maľba, neodadaisticko-akustické body performance spojené s jazz-paródiou, intuitívne hudobne aktivity, industriálna a bio akustika, skryté a čisto individuálne koncepty, napríklad voľba kostýmu, používanie walkmana ako prostriedku izolácie a súčasne snahy o komunikáciu tým, že hudobník hrá ďalej... V predstaveniach sa objavuje spontánna kreaivita, akási tajná vizionarita, živelnosť, rebélia, morbidita (little pretty morbidity), akčný aj konceptualistický gag, absurdita, agresivita... Nechýba ani sebairónia, tak prepotrebná pre dnes už iba do seba zahľadený otupený a ohlupujúci minimalizmus a prázdnu meditatívnu hudbu ticha alebo hluku.

Každý koncert, každé vystúpenie je svojím spôsobom originál, pretože autori svojich partov rozhodujú o ich prevedení priamo na javisku a častokrát bez toho, aby na to upozornili svojich partnerov. Aj týmto sa približuje k pravdivosti tvrdenie, že súbor sa pohybuje medzi umením a životom, a práve táto poloha prifahuje diváka-poslucháča, ktorý nielenže akceptuje, ale aj komunikuje, a keďže súbor je otvorený, môže do určitej miery aj ovplyvňovať jeho produkciu.

■ Dialóg s akorddd... - Zo série Manipulovaná hudba (M.A.) v podaní Milana Adamčiak a Martina Burlasa. Borofón P.Horváth a teatralizácia hry na činely Michal Murín. Foto: Kamil Varga.

Členmi Transmusic comp. sú:

Milan Adamčiak, violončelo, akčný umelec, skladateľ, autor projektov, muzikológ a vedúci súboru

Martin Burlas, syntetizátor, gitara, akcie, skladateľ a hudobný režisér

Juraj Bartusz, akačný umelec, šéf ateliéru voľnej kreativity, akademický sochár

Michaela Cinegeová, tanečnica

Zuzana Géczová, akcie, výtvarná kritička

Peter Horváth, akčný umelec, výtvarník

Peter Machajdík, akčný umelec, klávesové nástroje, hudobný publicista a skladateľ

Dano Matej, klavír, skladateľ

Michal Murín, intuitívny hudobník, herec experimentálneho divadla Balvan

Vladimír Popovič, výtvarník

Oľga Smetanová, hudobná publicistka

Peter Zagar, klavír, hudobný režisér

atď.

Aktivita Transmusic comp. je akýmsi logickým pokračovaním snáh hudobníkov odkiaľ, ktorými je 20. storočie preplnené, ale súčasne na ktorých s radosťou zabúdame. Len okrajovo spomeniem futuristického tvorca hlukofónov Luigiho Russola, Erika Satieho, Jeana Dubuffeta, nástup neodadaistických hudobných aktivít v 50. rokoch v Amerike, kedy nastalo aplikovanie znovuobjavených hotových objektov "ready made" Marcela Duchampa do hudby. Dalším mos-

■ Milan Adamčiak - Píšťala kombinovaná s bicyklovou pumpou

tom bol Fluxus (La Monte Young, John Cage), hudobné happeningy, hudobné divadlo, eufória z "objavenia" východnej hudby a paralelne s týmito polohami aj vždy prítomné zhotovovanie experimentálnych, netradičných hudobných nástrojov a akákoľvek tvorivá práca so zvukom, ktorý obkopyje našu každodennosť. To všetko je možné najst v produkcii Transmusic comp., ktoré sa takto podieľa na hudobnom archeologizme ľudstva, aplikuje ho a interpretuje tu a teraz. Síce po rokoch núteného mlčania, ale tak aby nadviazalo na hudobnú avantgardu 60. rokov v Česko-Slovensku, reprezentovanú Petrom Kotíkom v Prahe a Hudbou dneška Ladislava Kupkoviča v Bratislave.

Produkcia tohto súboru, ako ju prezentuje teraz - proces kryštalizácie ešte nie je ukončený - nie je nič nové pod slnkom. Divák, ktorý nemal možnosť zoznámiť sa s fluxovými vystúpeniami, happeningami a performancami, nedokáže posúdiť a cítiť atmosféru dávno minulých rokov, pretože množstvo dokumentov popisovalo a analyzovalo aktivity 60. a 70. rokov s ťažkotónážnym preintelektualizovaním a vykonštruovane, čím sa rozmer radosti a hlavne normálnosti a ľudskosti produkcie úplne vytratil. Práve preto si toto všetko veľmi rád "užije" na vlastnej koži aj dnešný divák, a to práve s Transmusic comp.